

UN RECITAL DE TEATRU PUR

Acum un an dispărea, o dată cu Bernard-Marie Koltès, una dintre speranțele dramaturgiei franceze actuale, un autor care, la numai 41 de ani, lăsa în urmă o operă destul de modestă ca număr de titluri (un roman și șase piese de teatru), dar neobișnuită ca profunzime, rigoare și fior poetic. Lucrările sale dramatice, de la prima (*Combat de nègre et de chiens*, 1983) și pînă la ultima (*Le retour au désert*, 1988), sint, așa cum le definește Patrice Chéreau, creatorul lor scenic, „metafore ale lumii contemporane“, parabole în care meditația amară, declarat antisentimentală asupra violenței și însingurării ce au transformat, pe nesimțite, viața modernă într-un infern familiar, se aliază cu un lirism parcă involuntar, mereu cenzurat de luciditate. Regăsim aceste caracteristici și în piesa *Dans la solitude des champs de coton* (*În singurătatea cimpurilor de bumbac*, 1986), dialog reluînd tema incomunicabilității între oameni. Sint detectabile aici ecouri din Edward Albee (*Zoo Story*), din Sartre (*Huis clos*) și din Beckett, topite însă într-o poziție de netă originalitate prin echilibrul de tip clasic al construcției și prin insolita ei structură muzicală: motivele contrastante ale celor două personaje se unesc, în final, în același lamento al singurătățiiperate, definitive, ireductibile.

Spectacolul realizat de Patrice Chéreau la Théâtre des Amandiers de la Paris-Nanterre preia muzicalitatea interioară a scriiturii restituind-o în desenul scenic al mișcării personajelor și în orchestrarea efectelor de lumină; nimic de mirare, căci Chéreau este nu doar unul din regizorii de prim ordin din teatrul francez (și european), ci și un reputat autor de montări de operă (*Inelul Nibelungilor*, la centenarul Wagner de la Bayreuth, între altele). În spațiul absolut gol de pe axa mediană a sălii, actorii — Laurent Malet și Chéreau însuși — pășesc pe teritoriul realității (podeaua nudă), lăsîndu-le spectatorilor plasați pe cele două laturi impresia că asistă la o întâmplare obișnuită (și nu este, oare, astfel?), la întâlnirea banală dintre doi oameni care se înfruntă și se caută, care își oferă și își refuză, unul celuilalt și fiecare sieși, o clipă de înțelegere, de apropiere, de căldură. E un joc tandru și crud, de un „naturalism“ existențial deprimant, pe care însă virtuozitatea cerebrală, rece, riguros carteziană a discursului regizoral îl sublimează, cu (auto)ironie implicită, în fapt artistic. Pe fondul singurelor elemente de scenotehnică reprezentate de trei reflectoare, o mașinărie de produs ceață artificială și o bandă sonoră minimă, performanțele actricești ies și mai puternic în evidență. Laurent Malet (Clientul), contorsionat, violent, chinuit, și Patrice Chéreau (*Dealer*-ul; în traducere argotică — Bișnițarul!), stăpînit, concentrat, cu o extraordinară „prezență“ ce te face să-l urmărești cu atenție chiar și atunci cînd tace, oferă, împreună, un recital de teatru pur pe care, după avalanșele de „semne“, alegorii și fantasmagorii scenice complicate, îl primești cu bucurie și recunoștință. Pentru că îți amintește, din nou, că teatrul înseamnă și cuvînt, și gest, și sunet, și lumină, și actor, și regizor...

Alice Georgescu

ANTOINE VITEZ: O INTRODUCERE

ZIUA MONDIALĂ A TEATRULUI, 27 MARTIE, a însemnat în România, pe lângă decernarea sub egida UNITER, a PREMIILOR criticii teatrale pe anul 1989, și începutul TURNEULUI extraordinar — „Printemps de la liberté“ — al unor personalități din lumea teatrală a Franței în țara noastră. În acea zi, sala mică a Teatrului Național din București a găzduit o surpriză pentru noi: Antoine Vitez recitînd poezii.

Pentru oamenii de teatru personalitatea lui Antoine Vitez — regizor, actor, director al Comediei Franceze — era cît de cît cunoscută. Mai puțin la fața locului, cît mai ales din ceea ce se scrisese despre el. Creativitatea acestui mare regizor european a impus o nouă modalitate a expresivității în teatru. Vitez e subiect astăzi de simplă cronică teatrală, dar și de teză de doctorat. Face școală și prezintă pentru toți oamenii de cultură interesul unui veritabil model al comunicării prin teatru.

Surpriza noastră însă a fost să-l vedem și să-l ascultăm ca recitator. A început prin a spune că nu are nimic să ne învețe. Mai bine de o oră, în urma unei selecții „de inimă“, ne-a oferit poeme de Ronsard, fragmente din Pascal și Cioran (despre „superba inutilitate“), cîteva poezii ale lui André Frénaud și Saint-John Perse, dar și un „haiku“ al Anei Blandiana, recitat în românește.

Vitez povestește la început de ce chiar prima poezie este a lui Mistral (*A la Roumanie*, 1880): poetul provensal o scrisese în urma formidabilului ecou european al cuceririi Independenței de către români. Omagiul indirect al omului de teatru francez pentru „eliberarea“ noastră de azi a fost evident și emoționant.

Vitez povestește apoi despre dragoste și moarte, despre mîrire și decădere, uitînd uneori că este determinat să citească și nu să joace ceea ce citește. Gestica și frazarea sa, urmînd vulturile și modulările uneori previzibile, dar și neașteptate alteori, desenează rapid o schiță de portret celui care gîndește prin arta rostirii scenice, improvizată în acest recital.

Evident, dorința noastră de a-l cunoaște pe omul de teatru care este Vitez n-a avut cum să fie satisfăcută. Important și emoționant ar putea fi faptul că Antoine Vitez a ținut să fie la București, dînd semnificație unui contact cultural-teatral vitregit amaric în anii din urmă.

Marian Popescu

■ La ora la care revista intra la tipar, presa anunța încetarea din viață a actorului Antoine Vitez

